

STORTINGET

Representantforslag 165 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Morten Wold og Bård Hoksrud

Dokument 8:165 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Morten Wold og Bård Hoksrud om å innføre offentlig finansierte vaksiner mot vannkopper og helvetesild

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er på tide å forbedre vaksinasjonstilbudet i Norge. Norge tilbyr ikke et like godt offentlig vaksinasjonstilbud som sammenlignbare land gjør.

Vannkopper

Vannkopper er en sykdom som kan være smertefull, men som i utgangspunktet regnes for å være ufarlig. Selv om de fleste får den som en mild sykdom, så blir noen barn svært syke.

For noen babyer, små barn og voksne kan vannkopper eller komplikasjonene med infeksjonen være svært alvorlig. Det kan medføre sykehusinnleggelse og til og med død i noen tilfeller. Dette skjer hyppigere, men fortsatt sjelden, ved infeksjon hos tenåringer og voksne. Vannkopper kan i sjeldne tilfeller være farlig for barn som ellers er friske. Alvorlige komplikasjoner kan være hjerneslag, hjernebetennelse og lungebetennelse. Personer med nedsatt immunforsvar har økt risiko for alvorlige komplikasjoner ved vannkopper, og de kan ikke selv ta vaksinen.

For barn som er syke fra før, kan sykdommen være svært alvorlig. Det blir flere barn som overlever kreftsykdom, gjennomgår nyretransplantasjon eller som går på

immundempende medisiner. Det kan også være andre årsaker til at barn har redusert immunforsvar.

Det finnes ikke oversikt over hvor mange som har hatt vannkopper i Norge, men man har oversikt over hvor mange som har fått hjernebetennelse, såkalt encefalitt, siden dette er meldepliktig.

I 2020 fikk totalt 98 personer hjernebetennelse etter infeksjon med varicella zoster-viruset i Norge. Det store flertallet av disse var i aldersgruppen over 10 år, ifølge Folkehelseinstituttet.

Vannkopper kan indirekte være farlig å komme i befatning med for andre. For gravide som ikke har hatt vannkopper selv, kan denne sykdommen føre til komplikasjoner for mor og for barnet. Å bli smittet av vannkopper kan for personer med underliggende sykdommer i verste fall være dødelig.

I land som USA, Tyskland, Canada og Australia har vaksinen mot vannkopper vært en del av barnevaksinasjonsprogrammet i flere tiår. Også Storbritannia kommer mest sannsynlig til å innføre vaksinen. The Joint Committee on Vaccination and Immunisation (JCVI), som gir anbefalinger til britiske helsemyndigheter, har gitt grønt lys for at dette bør gjøres.

Det er anbefalt å gi vaksinen i to doser, én ved 12 måneders alder og én ved 18 måneder. Den kan tilsettes dagens MMR-vaksine mot meslinger, krusma og røde hunder. Da blir dette en MMRV-vaksine, med V for varicella (vannkopper).

I de vurderingene som gjøres i Storbritannia, er vektingen av kostnad og nytte ekstremt viktig. Forslagsstillerne mener det vil være kostnadseffektivt å ta inn denne vaksinen også i Norge. Lette sykdomsforløp kan vare i 5–6 dager, verre forløp opp mot 7–10 dager. Man er smittefarlig så lenge man får nye blemmer. Når alle blemmene er tørre og dekket av skorper, er smittefaren

over. Ifølge Norsk Helseinformatikk har drøyt 95 pst. av befolkningen hatt vannkopper innen de fyller 20 år. 40 pst. har hatt sykdommen før 4 års alder, og 80 pst. ved 8 års alder. Dette betyr at svært mange foreldre må være hjemme med barna og borte fra jobb når barna får vannkopper. Dette koster samfunnet sykepenge og går utover produktiviteten. Etter gjennomgått sykdom er de aller fleste immune mot ny smitte.

I dag er ikke vaksinen mot vannkopper tilgjengelig i barnevaksinasjonsprogrammet. Men den er tilgjengelig gjennom det private helsevesenet. På Volvat kan man få vaksine til sine barn for 490 kroner. Asker kommune tilbyr vaksinen for 550 kroner. Dette betyr at de som har god økonomi og kjennskap til tilbudet, kan forhindre at barna blir syke. Forslagsstillerne mener dette skal være et tilbud som alle barn i Norge skal kunne motta som en del av barnevaksinasjonsprogrammet som er gratis for brukerne.

Folkehelseinstituttet skulle allerede i 2020 vurdere om vaksinen skulle tilbys, men er ennå ikke ferdig med dette arbeidet. Forslagsstillerne mener norske barn ikke skal vente lenger, og vil derfor invitere Stortinget til å vedta at barn i Norge skal få samme tilbud som i flere andre sammenlignbare land.

BLIR DET MER HELVETESILD?

I 2009 sa Storbritannia nei til å inkludere vaksinen fordi de fryktet økning av helvetesild blant voksne som hadde hatt vannkopper.

Vannkoppeviruset varicella zoster er nemlig fortsatt i kroppen din etter at du har blitt frisk. Det kan blusse opp i form av herpes zoster, mer kjent som helvetesild, hvis man i voksenalder får svekket immunforsvar.

Når voksne som har hatt vannkopper støter på viruset igjen i ny og ne, som man gjør i Norge, så blir immunforsvaret minnet på sin respons på viruset. Hukommelsen som kroppen trenger for å holde viruset i sjakk, får en oppfriskning. Hvis dette uteblir, kan mange flere voksne få helvetesild.

I USA har de imidlertid hatt vannkoppevaksine i barnevaksinasjonen siden 1995. Og JVCi henviser til USA når de nå konkluderer med at det ikke ser ut som at vaksinasjon blant barn fører til så mye mer helvetesild blant voksne.

Helvetesild

Vannkopper og helvetesild forårsakes av samme virus. Etter infeksjon forblir viruset latent i kroppen og kan reaktiveres som helvetesild hos voksne ved svekkelse av immunforsvaret på grunn av alder, sykdom eller stress. Første infeksjon av viruset gir altså vannkopper, og reaktivering av viruset i kroppen gir helvetesild.

Helvetesild er en svært smertefull sykdom med utsett som klør og brenner, som kan forårsake alvorlige

komplikasjoner, inkludert langvarige nervesmerter, hjerneslag og syns- og hørselsproblemer. Helvetesild rammer 1 av 3 voksne. Personer med helvetesild kan smitte andre med vannkopper (men ikke omvendt), og risikoen øker med alder. Eldre har derfor økt risiko for sykdom og komplikasjoner. Med en aldrende befolkning vil forekomsten øke i tiden fremover. Smertevurdering er særlig utfordrende hos personer med demens, hvor smerte ofte kan bli undervurdert eller feiltolket.

Vaksine mot helvetesild er allerede offentlig finansiert til eldre i mange land i Europa, bl.a. Storbritannia, Italia, Hellas, Kypros, Tyskland, Spania, Luxembourg, Polen (delvis refusjon) og Sveits. I tillegg har flere land også refusjon for pasientgrupper med spesielt økt risiko.

Oslo Economics gjennomførte i 2023 en analyse av forekomst, utbredelse og samfunnskostnader forbundet med helvetesild i Norge. De fant en høyere forekomst enn hva som er rapportert tidligere. De anslo at i underkant av 20 000 pasienter vil få helvetesild og motta behandling i helsetjenesten i 2023. Antall nye tilfeller er 3,8 per 1 000 innbyggerne, og 6,8 blant befolkningen over 50 år (72 pst. av nye tilfeller). Livstidsrisikoen for å få helvetesild er, basert på oppdaterte data, anslått til å være 35 pst. (1 av 3 personer).

Videre slår Oslo Economics fast at helvetesild innebærer et betydelig produksjonstap og medfører redusert livskvalitet for mange. Den største samfunnskostnaden forbundet med helvetesild er tapt livskvalitet (1,5 mrd. kroner per år), etterfulgt av samfunnets produksjonstap (400 mill. kroner). Helsetjenestekostnadene (87 mill. kroner) er særlig knyttet til behandling av eldre pasienter og de som utvikler komplikasjoner som postherpetisk nevralki. De fleste pasientene behandles hos fastlege, en kostnad anslått til 15 mill. kroner per år. Videre vil enkelte pasienter aldri oppsøke helsehjelp, og kostnadene for disse er ikke inkludert i disse beregningene. De faktiske kostnadene er derfor trolig høyere.

Av Helsepersonellkomisjonens utredning, NOU 2023: 4, går det fram at det blir færre ansatte per pasient i fremtiden. Kommisjonen peker blant annet på at en styrket satsing på folkehelse og forebygging vil kunne bidra til å redusere behovet for helse- og omsorgstjenester.

Vi blir stadig flere eldre, og behovet for helsetjenester vil øke framover. Effektiv forebygging av sykdom vil redusere presset på helsepersonell, utjevne sosiale helseforskjeller samt føre til at flere holder seg friske lengre og kan stå i arbeid og delta aktivt i samfunnet.

Vaksiner mot vannkopper og helvetesild

Siden vannkopper og helvetesild skyldes samme virus, er det en sammenheng mellom disse sykdommene, og vaksiner må derfor også ses i sammenheng.

Når vannkoppevirus sirkulerer i en befolkning, kan dette potensielt virke som en «oppfriskning» av immunforsvaret og redusere faren for reaktivering av viruset, og dermed gi en beskyttelse mot helvetesild hos eldre. Det har derfor vært bekymring for at en høy grad av vaksinasjon mot vannkopper kan øke forekomsten av helvetesild.

I USA har man sett en nedgang i vannkoppetilfeller etter introduksjon av vaksinen, men også en økning i helvetesild blant eldre. Dette har ført til en anbefaling om helvetesildvaksinasjon for voksne over 50 år. Flere europeiske land har inkludert vannkoppevaksinen i sine programmer, men det er uvisst om dette har påvirket forekomsten av helvetesild. Siden helvetesild er mest vanlig i den voksne befolkningen, kan det ta mange år før man ser konsekvensene.

Dersom vaksine mot vannkopper skal innføres, bør det derfor også gis tilbud om vaksine mot helvetesild til alle voksne over en viss alder, for eksempel over 50 år som i USA.

Norge ligger godt under gjennomsnittet blant OECD-landene på investering i forebyggende helsear-

beid. I underkant av 3 pst. av helseutgiftene brukes i dag på forebyggende tiltak, og vaksiner utgjør kun ca. 0,06 pst. av offentlige helseutgifter. Dette er vesentlig mindre enn i andre land. Norge står i en situasjon hvor landet har høye ambisjoner på forebyggingsområdet, men hvor man i mindre grad tar vaksiner – som er et av de viktigste og best dokumenterte virkemidlene – i bruk.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen innføre vaksine mot vannkopper som en del av barnevaksinasjonsprogrammet fra 1. januar 2025.
2. Stortinget ber regjeringen innføre vaksine mot helvetesild som et tilbud til alle over 50 år fra 1. januar 2025.

30. mai 2024

Sylvi Listhaug

Bård Hoksrud

Morten Wold

